

Zawieszenie funkcji chrzestnych i świadków bierzmowania w Kościele włoskim

Suspension of the functions of godparents and confirmation sponsors
in the Italian Church

PIOTR LEWANDOWSKI¹

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Teologiczny, Polska
piolew1@amu.edu.pl
ORCID: 0000-0001-5473-1181

Summary: The purpose of this article is to present the reasons and implications of the temporary suspension of the functions of godparents and witnesses of confirmation in the Italian Church, in order to draw attention to the contemporary profile and importance of godparents and witnesses in sacramental pastoral ministry. The issue of godparents and witnesses of confirmation requires further research in order for the legislator to undertake appropriate solutions arising from their almost total absence in light of the tasks they have undertaken in the administration of the sacraments under consideration.

Keywords: godparent; confirmation sponsor; suspension; Christian life; faith

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest prezentacja przyczyn i implikacji tymczasowego zawieszenia funkcji chrzestnych i świadków bierzmowania w Kościele włoskim, co ma zwrócić uwagę na współczesny profil i znaczenie chrzestnych i świadków w duszpasterstwie sakramentalnym. Problematyka chrzestnych i świadków bierzmowania wymaga dalszych badań, aby ustawodawca podjął stosowne rozwiązania wynikające z niemal całkowitej ich nieobecności w świetle zadań, których podjęli się przy udzielaniu rozpatrywanych sakramentów.

Słowa kluczowe: chrzestny; świadek bierzmowania; zawieszenie; życie chrześcijańskie; wiara

¹ Artykuł finansowany ze źródeł własnych.

Wstęp

Zadanie rodzica chrzestnego czy świadka bierzmowania jest poważnym i zarazem delikatnym obowiązkiem, niestety tak ważna instytucja straciła wiele ze swojego religijnego charakteru. Często sprowadza się ją do konwencjonalnej formalności, podyktowanej czysto ludzkimi motywami (Chiappetta 1996, 110).

Należy zwrócić uwagę, że obecność chrzestnego nie jest jedynie fakultatywna, nie jest też absolutnie nakazana. Ustawodawca wymaga, aby chrzestny lub świadek bierzmowania był wyznaczony „jeśli to możliwe” (Chiappetta 1996, 110). Na przykładzie zawieszenia tych funkcji w wybranych diecezjach włoskich należy zastanowić się nad złożonymi przyczynami tychże decyzji i perspektywami na przyszłość.

Analiza rozpatrywanego zagadnienia zmierza do ukazania aktualnej sytuacji duszpasterskiej chrzestnych i świadków bierzmowania na gruncie Kościoła włoskiego, jednak percypowanego w perspektywie Kościoła powszechnego. Zawieszenie tychże funkcji na pewien okres, ma prowadzić do ponownego ich zbadania i określenia nowych dyrektyw, zarówno co do konieczności dalszego istnienia czy też możliwości nadania nowego charakteru instytucji rodziców chrzestnych i świadków bierzmowania.

I. Geneza

Instytucja rodziców chrzestnych sięga czasów wczesnego Kościoła, jako rzeczywista służba, gdy nałożono obowiązek chrztu dzieci, chociaż przypuszczalnie dzieci były początkowo przedstawiane przez rodziców. Możliwe, że potrzeba rodziców chrzestnych związana z chrztem pojmowanym jako nowe narodziny, które wymagały zatem nowych ojców „w wierze” (Fabris 2009, 1).

Już w pierwszym wieku po Chrystusie funkcje chrzestnych były spełniane przez ówczesną gminę chrześcijańską. Z czasem przyjęto praktykę osoby towarzyszącej przystępującemu do chrztu, która „przedstawiała go nauczycielowi katechumenów i zaświadczała, że jest zdatny do słuchania Pisma Świętego” (Czaja 2017, 261).

„Od VI wieku w świecie chrześcijańskim upowszechnił się chrzest niemowląt. Kościół wkrótce uzależnił ten sakrament od spełnienia pewnych warunków: ojciec chrzestny i matka chrzestna musieli być ochrzczeni, musieli wspomagać duchowo swojego chrześniaka i prowadzić życie chrześcijańskie” (Guzzi-Heeb 2011, 1).

W późniejszym czasie „św. Tomasz z Akwinu przypomni, że odrodzenie duchowe dokonane przez chrzest przypomina odrodzenie cielesne i tak jak w tym ostatnim dziecko potrzebuje pielęgniarki i pedagoga, tak w odrodzeniu

duchowym potrzebny jest ktoś, kto pouczy je w wierze i życiu chrześcijańskim, (Summa Th. III, q. 67, a. 7). Aby uniemożliwić intruzom wejście do wspólnoty, wymagano, aby kandydat do chrztu był przedstawiany przez znanego wiernego, który gwarantowałby powagę jego intencji i towarzyszył mu podczas katechumenatu i udzielania sakramentu, a także zapewniał wierność podjętemu zobowiązaniu” (Fabris 2009, 1).

Przed XVI wiekiem każde nowo narodzone dziecko miało często kilku chrzestnych i matkę chrzestną. Sobór Trydencki (1545-1563) ustanowił bardziej restrykcyjne zasady, przydzielając do każdego chrztu ojca i matkę chrzestną, a do bierzmowania tylko jednego ojca lub matkę chrzestną (Guzzi-Heeb 2011, 1).

2. Konieczność chrzestnego i świadka bierzmowania

Kodeks prawa kanonicznego stanowi, że jeżeli to możliwe, przyjmujący chrzest powinien mieć przynajmniej jednego chrzestnego (Kan. 872, 873; Codex 1983, 159). W razie nieobecności chrzestnego spowodowanej jakimikolwiek przyczynami udzielający chrztu powinien zatroszczyć się co najmniej o jednego świadka chrztu (Kan. 875; Codex 1983, 159).

Przy udzielaniu sakramentu chrztu świętego w wyjątkowych okolicznościach nie będzie możliwe wyznaczenie chrzestnych. Z tego względu nie należy domagać się wyznaczenia chrzestnego, który nie będzie w stanie wypełnić tego zadania. Tym bardziej że brak chrzestnego nie ma wpływu na ważność tego sakramentu (Trojanowski 2021, 90).

Kongregacja Kultu Bożego udzieliła 25 lipca 1925 r. odpowiedzi na pytanie, czy powołanie świadka bierzmowania jest konieczne. Stwierdzono, że poza przypadkiem nadzwyczajnym, świadka bierzmowania należy powoływać. Trzeba, by tym świadkiem był ktoś z rodziców chrzestnych. W poszczególnych przypadkach ordynariusz danej diecezji może postanowić, aby sakrament bierzmowania odbył się bez świadka (Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum 1926, 43-47).

3. Zawieszenie *ad experimentum*

W ostatnich latach ordynariusze niektórych włoskich diecezji podjęli decyzję o zawieszeniu funkcji chrzestnych i świadków bierzmowania². Podjęto dzia-

² Tekst kanonu 892 w tłumaczeniu polskim *Kodeksu prawa kanonicznego* stanowi: „Jeżeli to możliwe, bierzmowanemu powinien towarzyszyć świadek [...]”. Podczas, gdy kan. 892 w j. łaciń-

łania duszpasterskie mające na celu ponowną ocenę duchowej roli rodziców chrzestnych i świadków bierzmowania, często podyktowanej zwykłą formalnością (Caruso 2022, 1).

W ten sposób, Arcybiskup Spoleto-Norcja Renato Boccardo dekretem z 20 stycznia 2020 r., zawiesił na trzyletni okres próby świadka bierzmowania. Z tego względu przystępujący do bierzmowania „zostaną przedstawieni biskupowi przez proboszcza i jednego z katechetów, co jest wyrazem wspólnoty, która towarzyszy młodym pokoleniom w pogłębianiu i przeżywaniu ich przyłgnięcia do Chrystusa w Kościele”. W uzasadnieniu zawieszenia świadków bierzmowania Arcybiskup Renato Boccardo powołuje się na notę duszpasterską Rady Stałej Konferencji Episkopatu Włoch *„L’iniziazione cristiana. Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell’iniziazione cristiana in età adulta”* z dnia 3 czerwca 2003 r., w której zaleca się, aby wybór świadka był dokonywany „z troską o to, aby wybrana osoba była dojrzała w wierze, reprezentatywna dla wspólnoty, zatwierdzona przez proboszcza i zdolna do towarzyszenia kandydatowi na drodze do sakramentów oraz do podążania za nim w pozostałych etapach życia poprzez wsparcie i przykład” (Conferenza Episcopale Italiana 2003, 34). Wskazał, że obecność świadka jest rodzajem formalnego spełnienia lub społecznego obyczaju, w którym wymiar wiary pozostaje bardzo mało widoczny. Świadcówkę są wybierani według kryteriów i celów rozbieżnych ze wskazaniami Kościoła (relacje pokrewieństwa, przyjaźni, zainteresowania itp.), „wydaje się, że nie mają pełnej świadomości i faktycznej przydatności do odgrywania skutecznej i wiarygodnej roli w przekazywaniu wiary świadectwem swojego życia”. Tym bardziej, że złożona czy nieregularna sytuacja rodzinna osób wskazanych do tego zadania sprawia, że rozpatrywana materia staje się jeszcze bardziej dyskusyjna (Boccardo 2020, 1).

Rzeczywistość duszpasterstwa parafialnego wynikająca z powyższej problematyki doprowadziła do powierzenia katechetom roli świadka, a w dalszej perspektywie do zawieszenia owego zadania. Z tego względu podczas spotkania Kolegium dnia 14 listopada 2019 r., jednomyślnie głosowano za zawieszeniem roli świadka bierzmowania począwszy od następných uroczystości (Boccardo 2020, 1).

Biskup Diecezji Sulmona-Valva Michele Fusco, dekretem z 13 lipca 2020 r., postanowił znieść chrzestnych i świadków bierzmowania na okres trzech lat. Powodem takiej decyzji były zmieniające się konteksty społeczno-

skim brzmi: *„Confirmando, quantum id fieri potest, adsit patrinus [...], w j. włoskim: „Il confermando sia assistito per quanto è possibile dal padrino [...]”*. W treści dekretów wydanych przez ordynariuszy włoskich diecezji pojawia się słowo *„padrino”*, również w odniesieniu do bierzmowanych, co nie jest równoznaczne tylko z chrzestnymi, albowiem jest tłumaczone z j. włoskiego jako *„świadek”* w tłumaczeniu polskim. Z tego względu w tłumaczeniu cytowanych tekstów dekretów zastosowano rozróżnienie pomiędzy chrzestnymi i świadkami.

-kulturalne, zważywszy, że chrzestni i świadkowie są zobowiązani przekazywać wiarę i mimo że są dobrymi ludźmi, to jednak nie są w pełni świadomi roli, do której zostali powołani. Tenże dekret wszedł w życie 1 sierpnia 2020 r. (Fusco 2020, 1).

Arcybiskup Viterbo Lino Fumagalli, dekretem z 1 listopada 2020 r., zdecydował na dwuletni okres próby zawiesić funkcje chrzestnych i świadków bierzmowania począwszy od 1 września 2021 r. W uzasadnieniu odniesiono się do przeglądu obecności chrzestnych i świadków bierzmowania. Ich wybór, w większości przypadków, jest realizowany w celach i motywacjach innych niż związane z charakterem tej funkcji. Nierzadko udział chrzestnych i świadków ogranicza się do formalnego wypełnienia, w którym wymiar wiary nie jest w ogóle brany pod uwagę. Przy tym, rośnie liczba osób wyznaczonych do tych funkcji z przeszkodami prawnymi, co pociąga za sobą trudności proboszczów spotykających się z niezrozumieniem i sprzeciwem wobec niemożności zaakceptowania wyboru niektórych chrzestnych i świadków bierzmowania (Fumagalli 2020, 1).

Arcybiskup Salvatore Gristina z Katanii wraz z miejscowym prezbiterium po konsultacjach z Radą Duszpasterską tejże Archidiecezji wydał dekret³ o zawieszeniu na trzyletni czas próby rodziców chrzestnych i świadków sakra-

³ Prot. N. 334/U-64 z 22 marca 2021.

„Zgodnie z wielowiekową tradycją Kościoła ojciec chrzestny lub matka chrzestna powinni towarzyszyć osobie, która jest chrzczona lub bierzmowana, aby pomóc jej w drodze wiary.

Obecność rodziców chrzestnych [/ świadków] nie jest konieczna dla samej celebracji, lecz dla wzrostu wiary osoby, która ma być ochrzczona lub bierzmowana, dlatego muszą to być osoby głęboko wierzące, zdolni i gotowe wspierać na drodze życia chrześcijańskiego. Ich misja jest prawdziwą funkcją kościelną (por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 1255).

Zważywszy, że w dzisiejszym kontekście społeczno-kościelnym obecność chrzestnych i świadków jest często rodzajem formalnego dopełnienia lub zwyczaju społecznego, w którym wymiar wiary pozostaje niemal niezauważalny;

Złożona i nieregularna sytuacja rodzinna wielu osób proponowanych do tych funkcji sprawia, że zagadnienie staje się jeszcze bardziej delikatne; Z uwagi na fakt, że prawodawca w kanonie 872 nie określa obligatoryjności tej postaci;

Konsultacje duchowieństwa diecezjalnego z poszczególnych dekanatów pozwoliły na podjęcie decyzji o czasowym zawieszeniu rodziców chrzestnych [/ świadków] w sprawowaniu sakramentów chrztu i bierzmowania, aby sprawdzić możliwość odzyskania przez nich tożsamości i misji kościelnej;

Po wysłuchaniu pozytywnej opinii Rady Kapłańskiej, wyrażonej większością głosów na posiedzeniu w dniu 22 października 2019 r.; Po konsultacji z Diecezjalną Radą Duszpasterską na jej posiedzeniu w dniu 8 stycznia 2020 r.; Uwzględniając kanony 381 i 391 KPK, na mocy niniejszego dokumentu dekretnie *ad experimentum* i *ad triennium* zawieszenie obecności rodziców chrzestnych [/ świadków] sakramentów chrztu i bierzmowania.

Niniejszy dekret wchodzi w życie z dniem 25 maja 2021 r.

Katania, 4 marca 2021 r.

Ottavio Marco Mesumeci Kanclerz Arcybiskupi

+ Salvatore Gristina”.

mentu bierzmowania⁴. Przyczyna tej decyzji wynika wyłącznie z motywów duszpasterskich będących następstwem absencji chrzestnych i świadków bierzmowania w życiu przyjmujących chrzest czy bierzmowanie (Caruso 2022, 1).

W wielu przypadkach rola chrzestnych i świadków bierzmowania wydaje się powiązana z prezentami czy czynnikami natury społecznej determinującymi wybór tychże osób aniżeli towarzyszenia w życiu duchowym przyjmujących rozpatrywane sakramenty. Wielokrotnie kandydaci na chrzestnych i świadków bierzmowania nie spełniają kryteriów wymaganych w kan. 874 i 893 KPK i z tego względu tymczasowe zawieszenie ma na celu zwrócenie uwagi na współczesny profil i znaczenie chrzestnych i świadków w duszpasterstwie sakramentalnym (Caruso 2022, 1).

Postać chrzestnego / świadka bierzmowania stała się okazją, zwłaszcza dla rodzin pragnących poprawić swoje warunki materialne do nawiązania kontaktów z osobami wpływowymi z danego miejsca, jak również metodą zacieśniania więzi rodzinnych, a niekiedy i przestępczych (Ferro 2021, 1).

Kanony 874 i 893 KPK określają wymogi stawiane kandydatom na chrzestnych i świadków bierzmowania. We współczesnych uwarunkowaniach poszczególnych Kościołów partykularnych, w tym włoskich, proboszczowie spotykają się z brakiem zrozumienia, a nawet groźbami, gdy stawiają wymagania wspomnianym kandydatom. Czasami pozycja chrzestnego czy świadka bierzmowania była wykorzystywana do szantażu społecznego i lichwy, ale

⁴ „Nota wyjaśniająca

Nowe przepisy, określone w odpowiednim dekrecie, wejdą w życie 25 maja 2021 r.; przy wprowadzaniu reformy należy jednak przestrzegać następujących zasad duszpasterskich:

1) Po 25 maja 2021 r. obecność rodziców chrzestnych będzie dozwolona tylko w tych celebacjach sakramentu chrztu, które w momencie publikacji dekretu są już ustalone w kalendarzu duszpasterskim poszczególnych wspólnot. Odstępstwo będzie stosowane tylko wtedy, gdy rodziny wyznaczyły już rodziców chrzestnych.

2) Obecność świadków będzie dozwolona w celebacjach sakramentu bierzmowania, które z powodu zagrożenia sanitarnego zostały przełożone w stosunku do pierwotnie zaplanowanego terminu, gdy

- przełożenie takich uroczystości przed 25 maja okazuje się niemożliwe;
- rodziny bierzmowanych rzeczywiście wyznaczyły świadków.

3) Powyższe wyjątki (nr 1-2) należy zrealizować w terminie definitywnym do 30 września 2021 r.; po tym terminie obecność rodziców chrzestnych [/ świadków] nie będzie dozwolona, także w przypadku uroczystości, które zostały już zaplanowane: duszpasterze dołożą starań, aby przyspieszyć w wyznaczonym terminie uroczystości, na które zostali już wyznaczeni rodzice chrzestni [/ świadkowie]; gdyby to nie było możliwe, odbędą się one bez rodziców chrzestnych [/ świadków], po odpowiednim poinformowaniu wiernych.

4) W przypadku braku wyżej wymienionych przyczyn o charakterze duszpasterskim, niniejsze normy należy stosować niezwłocznie, bez opóźnień i odstępstw”. (Gristina 2021, 1).

przede wszystkim stała się metodą wzmacniania głęboko zakorzenionej na Sycylii kultury rytualnego pokrewieństwa⁵ (Ferro 2021, 2).

Biskup Ventimiglii i Sanremo, Antonio Suetta, postanowił zawiesić „*ad experimentum*” na najbliższe trzy lata funkcje ojca i matki chrzestnej w celebracji sakramentu chrztu i świadka bierzmowania, ponieważ jest ona przyczyną „zbyt wielu dyskusji” (Suetta 2022, 1).

Funkcja chrzestnego i świadka bierzmowania nie jest obowiązkowa (kan. 872, 892; Codex 1983, 159,161), wielokrotnie stawała się przyczyną problemów z powodu tego, że liczni chrzestni i świadkowie bierzmowania nie spełniają wymagań wynikających z konieczności chrześcijańskiego towarzyszenia ochrzczoneму czy bierzmowanemu, aby wypełniali obowiązki wynikające z przyjętych sakramentów. Z tego względu postać chrzestnego i świadka bierzmowania została zawieszona na pewien czas. Postanowienia dekretu weszły w życie z dniem 1 czerwca 2022 roku z obowiązującym okresem przejściowym do 31 sierpnia 2022 roku odnośnie do przypadków, w których zaplanowano już udzielenie sakramentów (Suetta 2022, 1).

W tej perspektywie należy zauważyć, że często kandydaci na chrzestnych nie spełniali kryteriów do przyjęcia zadania rodzica chrzestnego, wobec czego dochodziło do kłótni z zainteresowanymi rodzinami. Konieczność uświadamiania, że nie zostały spełnione wymagania z kan. 874 § 1 KPK nie zawsze spotykała się ze zrozumieniem ze strony tychże rodzin. Z tego względu po zbadaniu stanu faktycznego podjęto decyzję zawieszenia chrzestnych i świadków bierzmowania (Suetta 2022, 1).

Rozpatrywany dekret Ordynariusza Diecezji Ventimiglia i Sanremo nie stosuje się w przypadku dzieci powierzonych lub danych w adopcję osobom tej samej płci żyjącym w związku partnerskim lub cywilnym. W tym przypadku pozostają w mocy obowiązujące postanowienia zawarte w „Wytycznych i normach” z 28 listopada 2021 r.⁶

⁵ Rola pokrewieństwa krwi, nabytego lub „duchowego”, wywodzącego się z kumostwa służyła budowaniu powiązań i połączeń tworzących nierozzerwalną sieć relacji typowych dla organizacji o charakterze przestępczym. W tym sensie, małżeństwa i chrzty pieczętowały sojusze i legitymizowały powiązania ze światem przestępczym (Patti 2017, 2).

⁶ „W świetle wymagań Katechizmu Kościoła Katolickiego i Kodeksu Prawa Kanonicznego, Proboszcz lub Administrator Parafii, po otrzymaniu prośby o udzielenie sakramentu Chrztu dziecku zgłoszonemu przez parę tej samej płci deklarującej życie w związku partnerskim lub cywilnym należy postępować w następujący sposób:

a) należy nawet kilkakrotnie spotkać się z osobami proszącymi o Chrzest dziecka, aby poznać ich historię, wiarę i motywy dla których proszą o sakrament, przybliżając z rozwagą, cierpliwością i jasnością naukę Kościoła katolickiego, zwracając uwagę, by nie mylić chrztu udzielonego zgodnie z prawem każdemu dziecku niezależnie od specyficznych warunków życia, z uznaniem, nawet tylko dorozumianym, sytuacji egzystencjalnej osoby proszącej o sakrament, która jest niezgodna z moralnością katolicką.

Domenico Mogavero, Biskup Diecezji Mazara del Vallo w dekreście z 27 grudnia 2021 r., postanowił zawiesić *ad experimentum* z dniem 1 stycznia 2022 r. do dnia 31 grudnia 2024 r., „urząd” rodzica chrzestnego i świadka bierzmowania ze względu na to, że stracił swoje pierwotne znaczenie, ograniczając się do czysto formalnej obecności liturgicznej, za którą nie idzie towarzyszenie ochrzczonej i bierzmowanej na drodze ludzkiego i duchowego wzrostu. W dekreście powołano się również na zawieszenie w świetle podobnych doświadczeń w kilku diecezjach włoskich, po uwzględnieniu kan. 872 i 892 KPK, które nie mają charakteru obligatoryjnego i wiążącego, lecz są uzależnione od oceny uznaniowej zawartej w klauzuli «jeżeli to możliwe» (Mogavero 2021, 1).

Arcybiskup Cosenza-Bisignano Francesco Nolè, po otrzymaniu próśb i refleksji proboszczów i świeckich z parafii, zawiesił na okres trzech lat funkcję rodziców chrzestnych i świadków bierzmowania w tej archidiecezji. Niniejsza decyzja została podjęta po uświadomieniu sobie osłabienia i zubożenia roli chrzestnych i świadków bierzmowania. Dekret arcybiskupa wszedł w życie 1 stycznia 2022 r., jednak nie dopuszcza się żadnych wyjątków. Zamierzeniem tego zawieszenia jest „stworzenie rodzinom, wspólnotom chrześcijańskim, katechetom i wychowawcom okazji do refleksji nad kryteriami wyboru tych szczególnych postaci, które w tradycji chrześcijańskiej pełnią trzy ważne

b) należy upewnić się, poprzez żądanie autentycznej dokumentacji, co do wykonywania władzy rodzicielskiej ze strony osoby proszącej o sakrament chrztu i wskazanie podstawy prawnej (zrodzenie, powierzenie lub adopcja). Dokumentacja niech pozostanie w aktach.

c) W przypadku nakazu powierzenia lub adopcji połączonych, przy składaniu próśby o udzielenie sakramentu chrztu, uwzględnia się tylko jednego z rodziców adopcyjnych (zawsze należy preferować rodzica biologicznego, jeśli taki istnieje), posiadającego władzę rodzicielską, wskazując w akcie chrztu jego nazwisko jako osoby ubiegającej się o chrzest dla dziecka; dokument należy podpisać tylko przez samego wnioskodawcę, co pozwala uniknąć potwierdzenia w akcie chrztu jakiegokolwiek odniesienia do formalnego istnienia pary.

d) Do próśby o chrzest należy dołączyć zgłoszenie ojca chrzestnego i matki chrzestnej, odpowiednich do zapewnienia chrześcijańskiego wychowania dziecka oraz spełniających wspomniane kryteria kanoniczne.

e) Akt Chrztu należy wypełnić i podpisać w dwóch egzemplarzach na załączonym formularzu (wzór 2); jeden egzemplarz zostanie załączony do parafialnej księgi chrztów, a drugi zostanie przekazany do Kancelarii Kurii Biskupiej, która przechowuje go we właściwej teczce.

f) Celebracja chrztu powinna odbywać się w taki sposób, aby uniknąć wszelkich form rozpoznania pary tej samej płci oraz na podstawie dostosowanego formularza liturgicznego w załączniku (wzór 1).

g) Celebracja chrztu musi mieć miejsce zawsze poza Mszą Świętą i nie razem z innymi dziećmi ze względu ponieważ na konieczność zastosowania zmodyfikowanego obrzędu.

h) Celebracja chrztu w przypadku, o którym mowa w niniejszym dekreście, musi być zawsze autoryzowana dekretem Ordynariusza.

Niniejszy dekret wchodzi w życie natychmiast i będzie obowiązywał do czasu, gdy Stolica Apostolska lub Konferencja Episkopatu Włoch nie wydadzą szczegółowych wskazań i norm dotyczących tej kwestii” (Suetta 2021, 1).

funkcje: towarzyszą i wspierają dziecko, dają świadectwo wiary Kościoła oraz pełnią posługę wiary, miłości i chrześcijańskiej nadziei” (Nolè 2021, 1).

Również Biskup Ernesto Mandara, Ordynariusz Diecezji Sabina - Poggio Mirteto dekretem z 1 stycznia 2022 r., zawiesił *ad experimentum* chrzestnych i świadków bierzmowania począwszy od 1 czerwca 2022 r. (Mandara 2022, 1).

Arcybiskup Agrigento Alessandro Damiano, dekretem z 9 stycznia 2022 r. postanowił zawiesić funkcje chrzestnych i świadków bierzmowania z dniem 27 listopada 2022 r. Powodem tej decyzji było uświadomienie sobie, „że tak ważna instytucja z czasem straciła wiele ze swego religijnego charakteru, sprowadzając się – najczęściej – do czysto konwencjonalnej formalności, poddyktowanej ludzkimi pobudkami i pozbawionym znaczenia zwyczajem” (Damiano 2022, 1).

4. Zobowiązania chrzestnych i świadków bierzmowania.

Teoria a rzeczywistość

Rodzice chrzestni i świadkowie bierzmowania przyjmują na siebie zobowiązania, w przypadku chrzestnych dzieci mają pomagać ich rodzicom w ich chrześcijańskim wychowaniu, a dorosłym towarzyszyć w chrześcijańskim wtajemniczeniu. Świadkowie bierzmowania powinni towarzyszyć bierzmowanym, by postępowali jak wyznawcy Chrystusa i wypełniali obowiązki wypływające z tych sakramentów (kan. 872, 892).

Duszpasterstwo tych sakramentów wskazuje, że niestety przyjęte zobowiązania w większości przypadków są tylko deklaracjami bez pokrycia. Świadomość podejmowanych zobowiązań, zarówno chrzestnych, jak i świadków bierzmowania jest bardzo ograniczona albo żadna. Wynika to z niewystarczającej formacji chrześcijańskiej osób wyznaczonych do tych funkcji. Przyjęcie roli chrzestnego czy świadka nie oznacza, że zostaną wypełnione zobowiązania wynikające z tych sakramentów. Wydaje się, że zdecydowana większość nie podejmuje żadnych prób wychowania w wierze czy towarzyszenia. Taki stan rzeczy wynika z tego, że sami chrzestni czy świadkowie są niepraktykujący lub z bardzo powierzchownym życiem wiarą, z tego względu nie mają czego przekazać. Rodzice dziecka ochrzczonego czy młodego człowieka przystępującego do bierzmowania wielokrotnie są niepraktykujący, przy tym nawet nie dają możliwości nielicznym chrzestnym, którzy chcieliby pomagać w wychowaniu chrześcijańskim dziecka na przykład przez uczestnictwo w Mszy Świętej niedzielnej czy świątecznej. Uważają, że nikt nie powinien ingerować w wychowanie ich dziecka, wynika z tego, że rodzice nie byli świadomi zobowiązań podejmowanych w sakramencie chrztu.

Na podstawie doświadczeń diecezji włoskich i duszpasterstwa polskiego trzeba zastanowić się, czy wierni, a zatem wspólnota chrześcijańska w zasadniczej większości zdaje sobie sprawę ze znaczenia tych funkcji.

Zakończenie

Wyznaczeni do funkcji chrzestnych dziecka bądź dorosłego, jak również wskazani na świadków bierzmowania powinni podejmować zobowiązania wynikające z obowiązku wychowania w wierze i towarzyszenia w chrześcijańskim wtajemniczeniu oraz wypełnianiu obowiązków wynikających z przyjętych sakramentów. Ich rola nie ogranicza się do jedynie do funkcji standardowego świadka przyjętego sakramentu (Krzywdą 2011, 59, 80).

Chrzestni i świadkowie bierzmowania przyjmują na siebie odpowiedzialność za wychowanie chrześcijańskie przyjmujących chrzest czy bierzmowanie (Krzywkowska 2015, 49). Analiza udziału chrzestnych i świadków bierzmowania w tej rzeczywistości doprowadziła do zawieszenia tej funkcji w niektórych diecezjach włoskich ponieważ zdecydowana ich większość nie podejmuje przyjętych na siebie zobowiązań. Problem jednak dotyczy również innych Kościołów partykularnych, co wskazuje na to, że ustawodawca powinien podjąć inicjatywy czy wyzwania zmierzające do wytyczenia odnowionego charakteru tych funkcji bądź zastanowić się nad zasadnością ich dalszego istnienia, zważywszy, że w praktyce duszpasterstwa parafialnego nie spełniają swoich zadań.

Wskazując chrzestnych i świadków bierzmowania niestety rzadko biorą pod uwagę ich wiarę czy udział w praktykach religijnych, a zatem możliwość wychowania czy towarzyszenia w wierze (Kantor 2011, 150). W obecnej sytuacji potrzeba katechezy i pogłębionej formacji chrześcijańskiej zarówno obecnych, jak i przyszłych rodziców oraz kandydatów na chrzestnych czy świadków bierzmowania.

BIBLIOGRAFIA

- Boccardo, Renato. 2020. *Sacramenti. La svolta di Spoleto: non ci saranno più i padrini*. Dostęp: 12.07.2022. <https://www.avveniredicalabria.it/sacramenti-la-svolta-di-spoleto-non-ci-saranno-piu-i-padrini/>.
- Caruso, Grazianna. 2022. *Catania. "Experimentum" sui padrini sospesi, perché e cosa cambia?*. Dostęp: 12.03.2022. <https://www.vdj.it/diocesi-catania-cause-effetti-experimentum-sui-padrini/>.
- Chiappetta, Luigi. 1996. *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. II. Roma: Edizioni Dehoniane.

- Codex Iuris Canonici* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983); tekst polski: *Kodeks prawa kanonicznego*. 1984. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum.
- Conferenza Episcopale Italiana. 2003. *L'iniziazione cristiana, 3. Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell'iniziazione cristiana in età adulta Nota Pastorale – 8 giugno 2003*. Dostęp: 14.07.2022. <https://www.chiesacattolica.it/documenti-segreteria/liniziazione-cristiana-3-orientamenti-per-il-risveglio-della-fede-e-il-completamento-delliniziazione-cristiana-in-eta-adulta-nota-pastorale-8-giugno-2003/>.
- Czaja, Arkadiusz Mirosław. 2017. Geneza i znaczenie posługi chrzestnych w ujęciu liturgiczno-kanonicznym. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 70, (3), 259-277. DOI: <http://doi.org/10.21906/rbl.290>.
- Damiano, Alessandro. 2022. *Arcidiocesi di Agrigento: sarà sospeso l'ufficio di padrino e di madrina nella celebrazione dei sacramenti del battesimo e della confermazione*. Dostęp: 07.07.2022. <https://www.diocesiag.it/arcidiocesi-di-agrigento-sara-sospeso-lufficio-di-padrino-e-di-madrina-nella-celebrazione-dei-sacramenti-del-battesimo-e-della-confermazione/>.
- Fabris, Carlo. 2009. *L'istituto del padrino*. Dostęp: 08.02.2022. http://www.catechistaduepuntozero.it/wiki/lib/exe/fetch.php?media=l_istituto_del_padrino.pdf.
- Ferro, Alessandro. 2021. *Sospese madrine e padrini. La scissione della curia*. Dostęp: 31.07.2022. <https://www.ilgiornale.it/news/cronache/sospesi-i-padrini-battesimi-e-cresimerafforza-legame-mafioso-1982744.html>.
- Fumagalli, Lino. 2020. *Decreto su padrini e madrine*. Dostęp: 10.07.2022. http://www.diocesiviterbo.it/wp-content/uploads/2020_Decreto-sui-Pradrini.pdf.
- Fusco, Michele. 2020. *Decreto "ad experimentum" per tre anni. L'abolizione dei padrini e delle madrine nei sacramenti del battesimo e della confermazione*. Dostęp: 10.06.2022. <http://www.diocesisulmona-valva.it/decreto-ad-experimentum-per-tre-anni-labolizione-dei-padrini-e-delle-madrine-nei-sacramenti-del-battesimo-e-della-confermazione/>.
- Gristina, Salvatore. 2021. *Lettera dell'Arcivescovo ai Presbiteri e ai Diaconi del 22 marzo 2021*. Dostęp: 10.04.2022. <http://www.diocesi.catania.it/sites/default/files/Lettera%20dell%27Arcivescovo%20ai%20Presbiteri%20e%20ai%20Diaconi%20del%2022%20marzo%202021.pdf>.
- Guzzi-Heeb, Sandro, 2011. *Padrino*. W: *Dizionario storico della Svizzera (DSS)*. Dostęp: 14.07.2022. <https://hls-dhs-dss.ch/it/articles/016089/2011-03-15/>.
- Kantor, Robert. 2011. Świadek bierzmowania w Kodeksie Jana Pawła II. Niektóre uwagi na kanwie kan. 893. *Studia Gdańskie*, XXIX, 141-153.
- Krzywda, Józef. 2011. Sakramenty. W: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. III/2, ks. IV: *Uświęcające zadanie Kościoła*, red. J. Krukowski, 15-83. Poznań: Pallottinum.
- Krzywkowska, Justyna. 2015. Kanoniczna pozycja chrzestnych jako duchowych przewodników. W: *Wychowanie religijne i moralne*, red. Mieczysław Różański i Ryszard Szytchmiller, 41-50. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Wydział Prawa i Administracji.
- Mandara, Ernesto. 2022. *Decreto di sospensione padrini e madrine nella celebrazione del battesimo e della confermazione*. Dostęp: 20.06.2022. <http://www.diocesisabina.it/decreto-di-sospensione-padrini-e-madrine-nella-celebrazione-del-battesimo-e-della-comunione/>.
- Mogavero, Domenico. 2021. *Il decreto. Dal 1° gennaio stop a padrini per battesimi e cresime*. Dostęp: 10.06.2022. <https://www.diocesimazara.eu/wp-content/uploads/decreto-sospensione-padrini.pdf>.
- Nolè, Francesco. 2021. *Diocesi: Cosenza-Bisignano, dal 1° gennaio sospesi ad experimentum per un triennio padrini e madrine per la Cresima*. Dostęp: 18.06.2022. <https://www.agensir.it/quotidiano/2021/12/15/diocesi-cosenza-bisignano-dal-1-gennaio-sospesi-ad-experimentum-per-un-triennio-padrini-e-madrine-per-la-cresima/>.
- Patti, Manoela. 2017. *Battesimi e matrimoni mafiosi*. Dostęp: 18.06. 2022. <http://cultiemafie.uniroma2.it/battesimi-e-matrimoni-mafiosi/>.
- Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum. 1926. De patrinis baptismatis. *Acta Apostolicae Sedis* 18, 43-47.

- Suetta, Antonio. 2022. *Padrini e Madrine: nuove norme dal 1 giugno riguardo Battesimo e Confermazione*. Dostęp: 14.06.2022. <https://www.diocesiventimiglia.it/padrini-e-madrine-nuove-norme-dal-1-giugno-riguardo-battesimo-e-confermazione/>.
- Suetta, Antonio. 2021. *Decreto. Orientamenti Pastoralis e Norme per il Battesimo dei Bambini affidati o dati in adozione a persone dello stesso sesso uniti di fatto o civilmente*. Dostęp: 14.06.2022. <https://www.diocesiventimiglia.it/decreto-rito-e-certificato/>.
- Trojanowski, Bartosz. 2021, Katolik jako świadek sakramentu chrztu św. *Kościół i Prawo* 10 (23), 89-105. DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/kip21101-6>.

PIOTR LEWANDOWSKI – ks. dr, Zakład Teologii Praktycznej, Wydział Teologiczny, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.